

Eierzoeken en de weidevogelbescherming

Sake P. Roodbergen

Méér dan 80% van alle Nederlandse weidevogelbeschermers noemt zich tevens kievitseierenzoeker. Deze vaststelling is gebaseerd op gegevens van betrokkenen over de aantallen deelnemende eierzoekers in relatie tot de totalen van de vrijwilligers. In Noord-Holland deden in 1993 365 vrijwilligers mee. Ongeveer 15% van hen noemt zich eveneens eierzoeker. In Zuid-Holland is het aantal nazorgers 240; ongeveer 25% noemt zich eierzoeker. De 181 deelnemers in de weidevogelbescherming van de Vereniging van Weidevogelbeheerders 'Vanellus vanellus' zijn allen eierzoekers. Tien slotte deden in Friesland in 1993 3850 'neisoargers' mee; rond 90% van hen is tevens 'lijpaaisiker'. Van de andere provincies zijn de Bond van Friese Vogelbescherming Wachten (BFVW) geen gegevens bekend. Er wordt echter zeker aan nazorg gedaan. Het meest wordt de bescherming uitgevoerd op gewoon cultuurland, waar ook nog altijd verreweg de meeste Nederlandse weidevogels tot voortplanting komen. De Nederlandse weidevogelbiologen weerspreken de ecologische onschuld van het zoeken en rapen niet.

Deze gegevens stimuleerden vorig jaar de volksvertegenwoordigers in Tweede en Eerste Kamer - in de Tweede Kamer was slechts Groen Links tegen - bij de behandeling van de Vogelwet 1936 tot regelgeving waarbij het zoeken en rapen van kievitseieren gedurende korte tijd in het voorjaar in het hele land mogelijk bleef. Een verplicht nieuw document, de eierzoe kaart, werd geïntroduceerd. Het hele fenomeen werd in een kader van weidevogelbescherming geplaatst. Op 21 januari en 22 februari 1994 volgden publikaties in de Staatscourant over wetstekst en ministeriële regeling.

De volksvertegenwoordiging heeft bij de afweging nadrukkelijk gekozen voor het principe van 'wise use', verstandig gebruik, naar de formuleringen in de World Conservation Strategy van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources. 'Gebruik de natuur, maar doe dat verantwoord. Laat de grote kringlopen van lucht en water in stand en ontwikkel zo nodig beschermende maatregelen.' Aan (internationaal te stellen) eisen van ecologische duurzaamheid, onder andere nog eens geformuleerd in het Brundtland-rapport van de Verenigde Naties 'Our common future' (1987) wordt voldaan. In de woorden van de CDA-woordvoerder in de Tweede Kamer: 'De weg die rechtstreeks naar een doel gaat, is wellicht niet altijd de beste. Soms is een omweg zelfs wat beter.'

Het ware te wensen dat met deze afronding van de reparatie van de Vogelwet 1936 de strijd tussen natuurbeschermende organisaties onderling eveneens afgesloten zou kunnen worden. Deze onduidelijke uitspraak van het parlement zou er toe moeten leiden dat een organisatie als 'Vogelbescherming' te Zeist het eindelijk zou kunnen opbrengen zich neer te leggen bij de wens van de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk en zich zou bezinnen op de nu ontstane beschermingskansen. En samen met de BFVW en anderen die mogelijkheden te benutten tot heil van vogels én mensen. Wat heeft volharding in strijd en polarisatie nu nog voor zin?

De Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten (BFVW) was vanzelfsprekend zeer verheugd over deze grote stappen op weg naar een verdere institutionalisering van het fenomeen 'zoeken en rapen van kievitseieren'.

De BFVW, een natuurbeschermende organisatie met bijna 25.000 begunstigers, verdeeld over 120 lokale werkgroepen binnen de provincie, heeft steeds gemeend op grond van ethische en ecologische uitgangspunten de eierzoeker, de betrokken 'fjildman', te mogen, en in een latere fase zelfs te móeten verdedigen.

Vanzelfsprekend ging het invoeren van een volslagen nieuw document met kinderziekten gepaard. Het vastleggen van geleidelijk gegroeide sociale structuren met hoge beschermende potentie vereist van politiek en wetgever naast een juist inzicht, evenzeer de wil tot stimulerende regelgeving en dus zo nu en dan souplesse. En van de landelijk betrokken organisaties veel overleg en wederzijdse wil tot er samen uitkomen ondanks verschillen in werkwijze.

De BFVW stelde steeds: de weidevogelbescherming door eierzoekers is een natuurbeschermende méérwaarde, géén compensatie; het onschuldige voorjaarsgenoegen van het eierzoeken een belangrijke inspiratiebron; de eierzoekers een groot en ongesubsidieerd rekruteringspotentieel; de nazorg een stimulerend en zinvol handelingsperspectief in een tijd van doemdenken over natuur en milieu. Natuurbeschermingseducatie van de bovenste plank. Voorbeeld van 'partnership' tussen mens en natuur. Internationaal geen smet op het vaderlandse natuurbeschermersblazoen, maar een voorbeeld van samengaan van beperkte exploitatie en omvangrijke bescherming.

De grondgebruiker, de boer, vormt echter in het BFVW-harmoniemodel de centrale schakel. Zijn gastheerschap voor mens en weidevogels is allesbeslissend. Die centraalstelling eist nadere toelichting.

In Friesland wordt niet de schriftelijke toestemming van de boer volgens lid drie van de Vogelwet gevraagd en evenmin door de wetshandhavers gecontroleerd. De boeren zijn goed bekend met het 'aaisykjen/neisoarch'-model van de BFVW. Het Openbaar Ministerie in Leeuwarden vervolgt overtreding van 'lid drie' niet. De BFVW beschouwt die formele wetteloosheid als bepalend voor het succes van zijn werkwijze.

Door de gastvrijheid van de Friese boer is er een groot aantal eierzoekers. Dat aantal is vervol-

gens bepalend voor de deelname aan de nazorg. Oud, maar vooral ook jong, is welkom bij vrijwel iedere Friese boer. Het is pikant dat juist deze werkwijze in Tweede en Eerste Kamer, ook door de staatssecretaris, als 'model Friesland', uitbundig werd geprezen.

Aan die omstandigheid, aan een systeem met een zo grote 'openheid' en zo'n lage drempel maakt de BFVW vanzelfsprekend niet op eigen initiatief een eind. Deze Friese situatie met een lange historie wordt als een grote voorsprong ten opzichte van de andere provincies beschouwd en als zodanig gekoesterd. Als er sprake is van een Friese traditie dan betreft het dit kernpunt, de vrijwel onbelemmerde toegankelijkheid van de velden. Dat lijkt het geheim te zijn van het Friese beschermingssucces. Niet de nazorger, maar de boer speelt de hoofdrol.

Het is buiten de provinciale grenzen - dikwijls tot droefenis van de BFVW, maar soms ook tot vermaak - hier en daar 'cultuur', dat wetshandhavers, AID-ers en Controleurs-Vogelwet 'jacht' maken op eierzoekers, die de schriftelijke toestemming van de boer niet hebben'. Zij moeten wel verbaliseren, zij doen slechts hun plicht. Maar zouden al die boeren werkelijk zo tegen 'eierrapers' zijn? Zou het al niet veranderen als je ze 'zoekers' noemde? De boer zélf weet maar al te goed dat veel legfels op bouwland niet kunnen worden beschermd vóór de diverse bewerkingen vóór de inzaai. Dan is het maar beter ze in een vroeg stadium niet tot broeden te laten komen! Hij staat het zoeken ook vrijwel altijd toe.

Copulerende Kievitens.
Foto: D. Ellinger.

Is het een wonder dat de BFVW bijzonder slecht te spreken was over de actie in het afgelopen voorjaar van haar collega's van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels ('Vogelbescherming') te Zeist, die bordjes met 'Verboden toegang' aan enkele boeren rondom Gorredijk aanboden? Al was het dan op verzoek van de voorzitter van een natuurvereniging uit die plaats.

'Vogelbescherming' is terdege op de hoogte van

de specifieke Friese situatie en deze handelwijze van 'Zeist' wordt dan ook niet erg gewaardeerd in die provincie. Men dient toch te begrijpen dat een dergelijke actie de bijl legt aan de wortels en aan het succes van weidevogelbescherming van de BFVW. Dat kan toch niet de bedoeling van onze 'brothers in arms' zijn? En men mag toch niet aannemen, dat men in de huidige tijd nog denkt weidevogelbeschermend bezig te zijn door het verbieden van de toegang aan eierzoekers? Zelf stoot Vogelbescherming nota bene vroeger moeizaam verworven 'weidevogelreservaten' af... Dat maakt de actie in Friesland er niet geloofwaardiger op. Wat moet men in het Friese denken van zo'n compagnon in het 'Plan van Aanpak'?

Natuurlijk is de BFVW zich bewust van de formele strijdigheid - sinds 1936 - met de wettelijke bepaling volgens artikel 17, lid drie. Het is daarom, dat de bond de politiek onlangs een tekstvoorstel gedaan heeft om vóór voorjaar 1995 in de wet ruimte te creëren voor een andere wijze van het verlenen van toestemming aan de eierzoeker dan uitsluitend schriftelijk. Uiteindelijk stelt deze bepaling slechts het onvervreembare recht van de grondgebruiker veilig tegen het recht om te eierzoeken onder elders in de wet genoemde beperkingen. Voor deze aanvulling in de wetstekst moet nu, na de positieve parlementaire besluitvorming van maart en oktober 1993, een politiek draagvlak zijn te vinden.

Dat zou de ruimte bieden die nu buiten de provincie ontbreekt. En de onwettige situatie in Friesland legaliseren.

Via boerenbladen moet door middel van een intensieve campagne snel aan de Nederlandse boeren de waarde van zijn gastvrijheid voor eierzoekers voor de weidevogelbescherming duidelijk gemaakt kunnen worden. Die gastvrijheid zou een sterke impuls aan de weidevogelbescherming kunnen geven. Bekend met oogsten uit de natuur, zal de Nederlandse boer spoedig inzien, dat de bona fide eierzoeker geen natuurvernieler is maar een potentiële partner in de zorg voor zijn weidevogels. De boer - én de autochtone eierzoekers als deskundige nazorgers van de toekomst - zouden door deze benadering sterker kunnen worden betrokken bij het wel en wee op zijn velden. Het is de ervaring dat vele grondgebruikers buiten Friesland geen flauw benul van de weidevogels hebben die daar tot broeden komen. Intensiever contact met belanghebbenden kan daarin verandering brengen en een andere kijk op de weidevogels tot gevolg hebben. De eierzoekkaart zou geleidelijk in overleg met de grondgebruikers het te controleren document kunnen worden en de fraudegevoelige schriftelijke toestemming vervangen. Dat was ook een hoofdreden voor de BFVW voor haar pleidooi voor introductie van dit nieuwe document.

■ Sake P. Roodbergen, F. Kuipersstraat 15, 8491 DE Akkrum, 05665 - 1480.

Adressen organisaties:

Vereniging van Weidevogelbeheerders 'Vanellus vanellus', Weidelaan 25, 3871 PP Hoevelaken.

Stichting Natuur- en Landschapsbeheer Zuid-Holland, postbus 558, 2800 AN Zuid-Holland.

Stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland, Houtplein 33, 2001 HB Haarlem.

Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten (BFVW), P. Stuyvesantweg 76, 8479 HK Oldetrijne.